3 1761 06632900 4

BRIEF
PTA
0059395

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

Й. В. Ґете

ПРОМЕТЕЙ

Ціна 15 цнт.

Накладом Української Книгарні
ім. Т. Шевченка.
168 E. 4th St. New York, N. Y.

Brief
PTA
0059395

brief
PTA
0059395

В. ҐЕТЕ.

ПРОМЕТЕЙ

ДРАМАТИЧНИЙ УРИВОК.

Prometei : dramatychnyĭ urȳvok

Переклав М. Слабінський.

AUG 8 1983

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Накладом Української Книгарні ім. Т. Шевченка
НЮ ЙОРК, 1918.

Brief
PTA
0059395

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

http://www.archive.org/details/prometedramatych00goet

ДІЯ ПЕРША.

1.

Прометей та Меркурій.

Прометей. Скажи ім, що не хочу,
Не хочу я, та й годі!
Їх воля і моя
Одна назустріч другій,
Здаєть ся, будуть рівні.
Меркурій. І це сказати мушу
Я батькові твоєму
Зевесу й матері?
Прометей. Що батько нам, що мати,
Як знати, звідки ми?
Я став ходити, як вперше
Я зрозумів, що ноги
Ходитимуть мої;

Я простягнув ці руки
Тоді лиш, як почув,
Що тягнуть ся вони, —
І бачив я, яку
Мені шану давали
Оті, що їх зовеш
Ти матірю та батьком!

Меркурій. Вони тобі, дитині,
Потрібну допомогу
Звичайно подавали.

Прометей. За те було дитя слухняне,
І виховать вони могли
І так, і сяк, як захотіли,
По волі примхи.

Меркурій. Вони і стерегли тебе.

Прометей. Від чого? Від біди
Тієї, що її
Сами боялись?
Чи встерегли-ж вони
Моє нещасне серце
Від лютої змії,
Що потай ссе його?
Чи то-ж вони ці груди
Загартували міцно
Проти титанів стать?
Чи з мене мужа

Зробив не Час могучий,
Господар мій і ваш?

Меркурій. Нещасний ти! Невже
Оце сказать я мушу
Богам твоїм безкраїм?

Прометей. Богам? Хоч я не бог,
Проте, гадаю я,
Що я не менший,
Ніж кожний з вас, богів.
Бебкраї ви, могучі,
Та де-ж та сила ваша?
Чи просторінь незмірну
І неба, і землї
Ви зможете зложить
Сюди, менї на руки?
Чи-ж єсть у вас та сила,
Щоб розлучить і взять
Мене від мене?
Чи-ж можете зробить
Мене ви неозорим,
Як сьвіт великим?

Меркурій. То Доля!

Прометей. Ти владу Долї знаєш?
І я корюся їй:
Ми рівні, — йди собі,
Я не служу васалам!

(Меркурій відходить.)

2.

Прометей. (Вертаючись до своїх статуй, що стоять по долині).

Хвилино незамінна!
Від вас мене відвів
Той божевільний. —
О, дїти ви мої! (Підходить до дівчини).
Що-б не піднесло хруди ці угору,
Вони менї назустріч
Повинні завше рватись.
Промовте-ж, любії уста,
Скажіть менї хоч слово!
Гей-гей! Коли-б моя то сила
Заставить вас почути — зрозуміти,
Що ви таке єсте!

3.

Епіметей входить.

Епіметей. Меркурій гірко скаржився.
Прометей. Не слухай жалкувань його,
Йому одно було: назад вернутись.
Епіметей. Будь справедливим, брате!
На цей то раз боги

Бажають геть за мало:
Вони хотять тобі оддать
Олимпове верхівя,
Щоб ти там жив і звідти
Держав у владі землю.

Прометей. Спідручником щоб був
І боронив їх небо?
Я хтів бахато менше:
Вони хотять зі мною поділ взяти,
А я кажу, що з ними.
Нема нам що ділить.
Що в мене єсть, того вони
Не можуть одібрать;
Що єсть у них, хай стережуть сами,
Отут-моє, а там-твоє,
І поділ наш готовий.

Епіметей. Та чи-ж багато єсть твого?

Прометей. Той крух, що я сповняю
Подіями своїми:
Не менше і небільше.
Які-ж права на мене
Отії зорі мають.
Що дивлять ся згори?

Епіметей. Ти самітний стоїш!
Не тямиш ти, упертий,
Що-б то було за щастя,

Коли-б боги і ти,
І всї твої, і небо, і весь сьвіт
Себе єдиними цїлим враз почули!

Прометей. Я знаю і про це!
Прошу тебе, коханий брате,
Як хочеш, так роби, —
Мене-ж покинь! (Пріметей відходить

4.

Прометей сам

Прометей: Отут мій сьвіт, отут моє усе!
Тут всї мої бажаня
В отих людських тїлах, —
Тут вся моя душа,
Подїлена без краю,
І разом цїла — в їх,
В моїх коханих дїтях.

5.

Мінерва входить

Прометей. Ти зважилась прийти,
Моя богине?

Ти зважалась прийти до мене,
До ворога отця твого?

Мінерва. Я панотця шаную, а тебе,
Тебе люблю, мій Прометею!

Прометей: І ти менї навіки
Як серце, як душа:
Твої слова були для мене завше
Небесним сьвітлом;
Здавало ся менї, моя душа
Сама з собою говорила;
Вся одкривала ся вона,
І рідній мелодії лунали
У неї в глибинї, —
І говорив сам бог
Тодї, як думав я, що говорив я сам:
І говорив я сам тодї, як думав.
Що то сам бог говорить.
Отак і я з тобою, як з душею
Навіки звязаний, бохине, —
Моя любов до тебе —
Глибокая і вічна, нерозривна!

Мінерва. І я з тобою скрізь,
На все, на завше і на віки!

Прометей. На захід сонце йде, його проміня
Тремить привітом любим над землею
І стелить ся по кручах

Похмурого Кавказу,
І душу обгорта спокоєм ясним;
Проміня те зі мною і тоді,
Коли його не бачу я навколо:
Так сили більшають мої
З диханням кожним
Повітря ясного твоїх небес.
Які права
На міць мою, на сили
Бажають мати
Олимпа гордії боги?
Вони — мої, і все, що я роблю —
Моє; Ні кроком я
Не поступлюсь найвищому з богів!

Мінерва. Так мислить міць.

Прометей. То мислю я, богине,
Я силу чую в серцю.
Та що? Ти-ж бачила сама:
На себе сам поклав тяжке я рабство,
І ніс вагу я, що на плечі
Мені вони, поважнії, поклали.
І я робив усяку працю
І всякую щоденную роботу
По слову їх, бо вірив я,
У тім, що єсть, ім видно, наче в книзі,
Що їх права, їх влада —

Одвічная, сьвятая
І непорушна мудрість.

Мінерва. Ти був слугою їм, щоб стать
Достойним волі.

Прометей. Ніколи-б я не проміняв
Мого житя
На долю птиці грому,
Щоб в гордощах тримать
Хлопськими руками
Владичні блискавки;
Що я і що вони?

Мінерва. Несправедливий ти в ненависті своїй:
Богам на долю випало безсмертя,
І міць, і мудрість, і любов.

Прометей. Але те все
Не їм самим дісталось:
Як і вони, і я безсмертний.
Ми вічні всї.
Я початку свого не памятаю
І кончитись не чую пориваня,
Кінця не знаю;
Я вічний через те, що я істную,
А мудрість.. (Мінерва обходить статуї)
Поглянь на те чоло!
Чи то-ж не я
Його означив?

А груди тії рвуть ся
На боротьбу з страшним і небеспе́чним

(Спиняєть ся коло жіночої статуї

А ти, Пандоро,
Сьвятая чаро всїх дарів,
Отих що втїху нам дають
Під небом незорим
І на землї безкраїй!
Усе оте, що почутям жаги
Мене хоч раз колись живило;
Що в сьвіжім холодку
Менї давало силу:
Що сонцем любого коханя,
Утїхою весни,
І хвилею ласкавою морською
До мене лащилось, на груди припадало
Чим утїшавсь, як сяйвом неба,
Як чаривним спокоєм духа,—все оте—
Це ти, моя Рандоро!

Мінерва. Юпітер дозволяє
Надати їм житя,
Коли приймеш пораду
Ти приймеш за свою.

Прометей. Ото менї і роздум надає.
Та нї! Щоб став і я рабом?

Щоб, як усі,
Признав я над собою
Зевеса владу? — ні!
Хай статуї зостануть ся на вік
Бездушними. — не згожусь
Я на Завесову пораду;
Я чую серцем: люди мусять бути
Свобідними в житю,
А не рабами!

Мінерва. І будуть жить вони! —
Нам не боги, а Доля
Дає та одбира життя.
Я поведу тебе до джерела
Життя землі і неба:
Його од нас не замика Юпітер.
Хай житимуть вони!
По волі Прометея!

Прометей. Моя богине! Через тебе
Хай житимуть і почувають
Свободу у житю!
Їх радощі тобі на втіху будуть.

ДІЯ ДРУГА.

1.

На Олимпі.

Меркурій. Тяжка державна зрада,
Зевесе—батьку!
Дочка твоя Мінерва
З повстанцем заодно,
І джерело життя
Вона йому вказала,
Його самого напоїла,
І оживила всї його потвори.
Як ми, всї мають рух вони,
Радїють коло його,
Як ми круг тебе.
Зевесе, де твій грім?

Юпітер. Вони живтуь і будуть жить,
І жить повинні!
Над всїм, що єсть
На неозорім небі
І на землї безкраїй,
Владика — я,
І червяки оті побільшать
Число моїх рабів.

Добро їм буде як вони
Слухняні стануть батьковому слову,
І горе їм, коли підуть
Наперекор моїй державній волі.

Меркурій. Всеблагостний, всього живого батьку!
Прощаєш ти провини нечестивих, —
Хай буде ввік тобі любов і слава
Від неба і землі!
Пошли мене, щоб росказать
Тим бідолашним людям,
Що з пороху вродились,
Щоб росказать про тебе, батьку,
Оповісти твоє добро і силу!

Юпітер. Ні, ще не час!
В своїм дитячім щастю
Вони про себе мислять,
Як рівнії богам;
Вони тебе і слухати не схочуть,
Аж поки ти не станеш їм потрібним.
Нехай живуть, хай їх навчить життя.

Меркурій. Ти мудрий і благий!

2.

Долина при Олимпові.

Прометей. Поглянь сюди, Зевесе,
На цих людей, — вони живуть!..

Я їх створив!

(По всій долині роскинулось людське племя. Позлазили на дерева, збірають овочі, купають ся, ганяють ся навипередки; дівчата рвуть квітки, плетуть вінки. До Прометея підходить людина з нарубаними молодими деревами).

Людина. От дерева,
Що ти хотів!

Прометей. Як ти з землі їх зняв?

Людина. Я гострим камінем отим
Їх підрубав під самий корінь.

Прометей. Спочатку зріж сучки.
Тепер оце тут просто в зе́млю вбий.
А тее—там, навпроти того.
І зверху їх звяжи:
Подібних два ще ззаду вбий
І зверху поклади одно:
Тепер спусти усі сучки донизу,
До самої землі,
Звяжи їх і сплети:
Кругом землі з травою поклади,
А зверху ще сучків —
Так, щоб туди ні сонце.
Ні дощ, ні вітер не могли пройти, —

І буде це мій любий сину,
І захистом, і хатою тобі!

Людина. Спасибі, батьку милий,
Сто раз тобі спасибі!
Скажи менї, чи мають всї брати
В хатї жить моїй?

Прометей. Нї, нї! Ти сам її построїв,
Вона твоя,
І з ким захочеш
Ти можеш жити в нїй.
Хто хоче захисту,
Хай сам собі будує.

(Іде).

Підходять дві людини.

Перша. Ти жадної кози
Не сьмієш вять: вони мої.

Друга. Чому-ж то так?

Перша. Я вчора день і нїч
По горах лазив;
Старав ся я до поту
Вловити їх живими,
Огородив їх тут
Камінями і сучками
І вартував всю нїч.

Друга. Ну, дай одну менї!
Я вчора теж зловив одну,
Засмажив на багаті
І з'їв з братами разом;
Тобі одної вистарчить сьогодні,
А завтра ще ми зловим.

Перша. Геть, одійди
Од кіз моїх!

Друга. Але-ж . . .

(Перший хоче його прогнать та другий так штохнув, що той падає, другий бере козу, іде).

Перша. Нарута! Горе!

(Входить Прометей).

Прометей. Що сталось?

Людина. У мене він козу забрав!
Із голови моєї кров іде:
Він повалив мене
На камінь цей.

Прометей. Зірви із дерева отую губку
І поклади на рану.

Людина. Глянь, любий батьку,
Спинилась кров!

Прометей. Тепер піди, обмий лице.

Людина. А що з козою, батьку, буде?
Прометей. Забудь про те!
Як проти всякого він буде
Отак робить, то кожного рука
Йому назустріч стане.

(Людина йде).

Прометей. Не вироділись ще
Мої створіня:
Прихильні до праці і ледачі,
І добрі, і жорстокі, і щедрі і скупі,
Братам своїм по долї рівні,
Ви — разом звірі і боги.

Входить Пандора.

Прометей. Що сталось, доню?
Ти вся тремтиш!
Пандора. Мій тату!
Що бачила, що почула я!
Прометей. Що? Що?
Пандора. О, бідна Міра!
Прометей. Що сталось з нею?
Пандора. О, почутя без назви!
Вона в лїсок ішла,

Де часто ми
Квітки збирали на вінки,
Я йшла за нею здалі
І як зійшла з горбочка —
Дивлюсь: вона без сили,
Хитаєть ся і падає.
На щастя близько був Арбар,
Він затримав її,
Упасти не давав,
Та не здержав
І сам упав він з нею.
Її чудовая головка
Поникла і пожовкла:
Арбар схилився над нею
І притулився до губ.
Щоб в неї дух свій надхнуть!
Побігла я до неї, закричала, —
Мій крик неначе оживив її.
Арбар покинув нас.
І Міра підвелась,
Мені в обійми впала.
Погас огонь в очах у неї,
А груди бились так,
Неначе розривались,
Лице палало
І сохли губи,

І слїзоньки котили ся струмком,
І знов вона хилила ся в знесилї,
Вгиналась і тремтїли
Її колїна;
До серденька я Міру пригортала:
Той жар її,
Ті поцїлунки
Влели менї у жили
Чутя нове, страшне і невідоме,
І я сама у смутку і трівозї
Заплакала, покинула я Міру
І лїс, і поле,
До тебе я прийшла.
Порадь мене, мій тату!
Що сталось з нею?
Від чого нам
Так тяжко, гірко, страшно?

Прометей. То — смерть!

Пандора. А що воно таке?

Прометей. Моя ти доню, чи зазнала
Ти досить радощів в житю?

Пандора. О, тисячі! За всї тобі спасибі!

Прометей. Пандоро! Чи тремтїла
Твоя душа при сходї сонця,
При сяйві місяця блїдого?
Чи в щирих поцїлунках

Подруг своїх втішалась
Ти чистим раюваням?

Пандора. Невимовно!

Прометей. Що у танку здіймало легенько
Твій стан з землі?

Пандора. Що? Радощі!
І тіло молодеє
Від співів та музики
Тремтіло і схилялось,
І вся я ростава́ла в любих звуках.

Прометей. Нарешті все кінчалось сном
І радощі, й страждання,
Ти знала поломінь сонця,
Тяжку, незмірну згагу
І втому ніг;
Ти плакала, як загубила
Свою овечку;
Стогнала, жалкувалась,
Як лісом ідучи, на гострий терен
Пятою стала, —
Ти плакала тоді, аж поки
Не вигоїв тебе я!

Пандора. Мій тату, у житю
Трапляють ся і радощі, і болі.

Прометей. Ти серцем мусиш почувать,
Що єсть богато ще

І радощів, і горя,
Для тебе невідомих.

Пандора. Так! Іноді у мене рветь ся серце
Неначе скрізь,
Неначе нікуди.

Прометей. Та мить, що в ній
Кінець усе находить,
Та мить, що все сповняє;
Усе, що нас нудьгою обгортало,
Що снилось нам, чого бажали ми,
Чого боялись, —
Та мить, Пандоро, — смертъ!

Пандора. Смерть! Смерть.

Прометей. Колись почуєш ти сама,
Що все житя твоє зворушене до краю
І никнуть всякі почутя,
Що радощі і горе надавали;
Що серце, повнеє нудьги,
В сльозах обмитись хоче
І разом запалати знов;
Що все в тобі дзвенить, тремтить
І все темніє;
Що враз щезаєш ти
І никнеш,
І валить ся усе круг тебе
У темряву нічну;

Що ти в чуднім, незнанім почуті
Весь сьвіт в свої обійми хочеш взять,
Коли почуєш все оте,
Із потайної глибини душі, —
Тоді тобі Пандоро, смерть настане;

Пандора обнемає Прометея.

Пандора. Умремо, тату!
Прометей. Ні, ще не час.
Пандора. А там, за смертю?
Прометей. Коли-ж усе:
І радощі, і горе, і бажаня —
Скінчать ся всї у бурнім раюванї;
Коли усе повиєть ся спокоєм,
То згодом оживеш ти знову
Молодшою, ніж нинї,
Щоб знов бажать,
Надіятись, боятись.

ДІЯ ТРЕТЯ.

Робітня Прометея.

Прометей. Зевесе, заступи
Всї небеса
Туманом хмар свїх!
Втїшай ся, як хлопя,
Що оббива головки у квіток!
Трощи дуби, верхівя гір, —
Землї моєї.
Моєї хати
Не похитнеш, —
Їх збудував не ти!
Мого багатя
Ти не займеш.
Хоч заздриш ти його огню!
На сьвітї цім не знаю я такої
Нікчемности, як ви боги!
Дарами, жертвами,
Повітрям молитовним
Тримаєте непевно ви
Свою величність:
Були-б без їжі ви,
Коли-б на сьвітї

Старців, дітей та дурнів не було.
Коли малим я був
І доладу не знав нїчого,
До сонця я звертав
Полудою повиті очи.
Неначе єсть у його уха,
Щоб слухати мої слова.
Неначе єсть у його серце,
Щоб втїшити пожалувать людину.
Пригноблену в житю
Хто дав менї відвагу
З титанами боротись?
Хто спас мене від смерти,
Від рабства?
Хіба-ж не ти всьому запомогло.
Моє сьвяте, моє палкеє серце!
Ти, молодеє, добре серце,
Одурене, подякою горіло
Тому, що в небі спить!
Тобі шани від мене треба?—За що?
Хіба коли ти заспокоїв
Пекучий жаль?
Хіба коли обтер ти сльози
Того, що плаче у житю?
Чи з мене мужа
Зробив не Час могучий,

Не Доля вічная —
Господарі твої й мої?
Ти думав, може,
Що я зненавижу життя,
Втечу в пустиню через те,
Що справдились не всі
Мої рожені мрії?
Я тут сижу, творю людей,
Подібними і рівними до себе,
Щоб плакали, журились —
Раділи і втішались —
І не вважали і на тебе,
Як не вважаю й я!

Хто хоче більше довідатись про **Прометея**, нехай перечитає книжочку М. Драгоманова **„Оповіданя про Заздрих Богів"** котру можна набути в кождій українській Книгарни в Америці і Канаді в ціні 15 ¢.

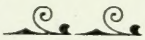

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

01-860-477

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 02 09 06 005 8